

MUŽ S KUFREM

JAKUB KORČÁK

Pana profesora Císaře znám ještě z dob, kdy sám o sobě mluvil jako o „malém českém docentovi“ a dokázal vykouřit třináct cigaret za hodinu. Byl jsem tehdy osmnáctiletý student režie na DAMU a Jan Císař byl můj ročníkový vedoucí: Zahalen do cigaretového dýmu, kterým probleskují jeho bystré, pronikavé oči za skly hranatých brýlí, na nás působí jako poněkud nevypočitatelný mág dramatického umění. Strhuje nás při seminářích a přednáškách bezbřehým entuziasmem a neustále nás udržuje ve střehu svou explozivní energií, nenadálými zvraty, výkřiky a průlomy humoru. Vášnivě s námi probírá motivický a tematický rozbor Mrštíkovic *Maryši* a my fascinovaně sledujeme, jak na jeho cigaretě narůstá sloupek popela, až se uprostřed vypjatého gesta zlomí a dopadá mu přímo na hlavu. Vzedmutý proud jeho myšlenek však nic nezadrží. Aniž by se nechal vyrušit, připaluje si od doutnajícího oharku další cigaretu, kouří dvě najednou a se zavřenými očima kouzlí kouřem ve vzduchu kružnice, spirály, hyperboly, paraboly a pokračuje v demonstraci motivických linií v dialogu Vávry s Lízalem. Na konci hodiny je popelník plný a my nevěřičně přepočítáme špačky, abychom konstatovali další rekord.

Překypujeme postpubertálním sebevědomím a jsme nadrženi neprodleně předložit světu důkazy o své výjimečnosti a originalitě. Jan Císař nás však drží při zemi zadáním strohému popisu našeho pokoje a neúnavně nás nutí škrtat vše, co má příděch něčeho osobního, emocionálního či uměleckoidního. Toužíme prokázat svůj talent a uplatnit svou individualitu, chceme bořit divadelní konvence a oslňovat odvážnými inscenačními projekty. Jan Císař však přistřihuje ptákům křídla a posílá nás na Karlův most, abychom se učili vidět objektivní realitu. Musíme podrobně a věcně rozepisovat odpozorovanou životní

situaci jako scénář do sloupečků: popsat fyzické chování a jednání, krok po kroku, gesto po gestu, postavu po postavě, akci a protiakci... a k tomu rýsovat a rozkreslovat jednu mizanscenu po druhé, pečlivě, trpělivě, systematicky, do úmoru... A pak po zbytek semestru manipulujeme se svými spolužáky jako s loutkami, abychom „modelovali“ rozepsanou situaci krok po kroku, gesto po gestu, postavu po postavě, akci a protiakci... přesně podle předem připraveného scénáře. Jaká zkouška vytrvalosti a odříkání!

Plynula léta, přišla nová doba a pan profesor přišel jednoho dne k trafice a zjistil, že opět zdražili cigarety: „Tak to už nemá cenu,“ prohlásil, obruč praskla a víckrát si už nikdy nezapálil. Ze dne na den se zbavil dýmu, ale jeho bystré oči dál sáraly energií a šamanskou hůl dál pevně svíral v ruce. Začal jsem sám učit na DAMU a jezdit jako lektor na přehlídky amatérského divadla. S odstupem času jsem měl znovu možnost slyšet pana profesora přednášet. Znovu jsem se nechával strhávat jeho nadšením, když během výkladu o „záměrné transformaci zvoleného textu do divadelní zprávy“ a „vztahování hereckého komponentu“ vzrušeně balancoval po vratké hranici mezi „realitou jeviště a nepravostí scény“, aby vzdal hold „jednání v dramatické situaci“ a „desautomatizaci v estetickém znaku“. Měl jsem však i štěstí, že jsem mohl zažít jeho bezuzdné nadšení z čerstvě propečených housiček. Slyšel jsem ho vyprávět, jak se toulá po dávných bitevních polích a ze staletých ran v krajině modeluje mizansceny válečných operací. Pukal jsem smíchy, když líčil, jak se kvůli úzce vymezené obsedantní fobii skrývá na polní cestě za mezí, aby ruční pumpičkou tajně prováděl dohušťování kol rodinného automobilu.

Později jsem se k panu profesorovi nejednou vrátil, aby mi poradil, jak řešit různé „dramatické situace“ profesního či osobního života. Vždy mi s laskavým porozuměním pro mé „mentální danosti“ pomohl „zvolit jednání“, kterým bych příslušnou „nesnesitelnou situaci“ změnil. Teprve s odstupem let jsem vlastním pohybem a vztahováním se v rámci českého divadelního prostoru docenil význam a smysl strukturalistické preciznosti, s níž mě Jan Císař během studia seznámil. Častokrát mi však

v průběhu zkušebního zoufalství pomáhala i jeho vize „muže s kufrem“, kterou kdysi uplatnil, když zachraňoval rozložené představení. Ve chvíli, kdy dezorientovaní herci zmlkli a na jevišti začala růst palma, vstupoval na scénu povznesen nad neúprosný řád motivických a tematických linií Jan Císař jako neznámý „muž s kufrem“. Strhl na sebe diváckou pozornost, vyvolal zdání tajemného smyslu a herci si mezitím mohli připomenout text a nalézt ztracený směr. Nikdy jsem dosud „muže s kufrem“ nepoužil, ale stal se mým stálým mementem a mystickým dvojníkem. Za to vše patří panu profesorovi má hluboká úcta a vřelé poděkování.

Divadelní Děčín (FOTO: IVO MICKAL)

Divadelní Třebíč 2004 (FOTO: IVO MICKAL)